

Γεωργίου Χασούρου
(Βιολόγου - Εκπαιδευτικού)

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά «Ψυχανάλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

Α) Ἡ «ἐκκλησία» τῆς Διεθνoῦς Ψυχαναλυτικῆς Ἐταιρείας.

Ἐνα ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά «ψυχανάλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ ἀνθρωπολογία» ποὺ δημοσιεύθηκε τὸ περασμένο ἔτος στὸ περιοδικὸ «Θεολογία» (τεῦχος Ἰουνίου 2003), ἀνεξήγητα στὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα, ἔρχεται νὰ προστεθεῖ στὶς «προοδευτικὲς» ἐκεῖνες φωνὲς ποὺ ἀναζητοῦν στὴν ψυχανάλυση καὶ τὴν ψυχολογία, -τίς ἀνθρωπολογικὲς καὶ ψυχοθεραπευτικὲς αὐτὲς μεθόδους καὶ θεωρίες, ποὺ θὰ συμπληρώσουν καὶ θὰ ἐκσυγχρονίσουν, ὅπως ἰσχυρίζονται,- τὴν Ἐκκλησιαστικὴ ἀνθρωπολογία καὶ συνεπῶς καὶ ποιμαντικὴ.

Οἱ «ἐκσυγχρονιστές» τῆς Ἐκκλησίας μας, γιὰ νὰ στηρίξουν τὸ πάθος τους γιὰ ἀλλαγὴ καὶ ἀνανέωση, ἐπικαλοῦνται συχνὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας: «Εἶμαι τῆς γνώμης, γράφει ὁ κ. Γιανναράς, ὅτι οἱ μεγάλοι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀγνόησαν τὴν ἐπιστημονικὴ γνώση τῆς ἐποχῆς τους. Μᾶλλον τὴν χρησιμοποίησαν γιὰ νὰ ρίξουν φῶς στὴν ἐρμηνεία τοῦ πραγματικοῦ καὶ τῆς ὑπαρξῆς, ποὺ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία ἀποκαλύπτει. Πείθεται κάποιος ἀπὸ αὐτὸ ἐξετάζοντας ἀπλῶς τὰ ἐρμηνευτικὰ σχόλια τῶν Πατέρων στὴν «Ἐξαήμερο» ἢ τὴν ὁρολογία καὶ τὴν μεθοδολογία ποὺ υἱοθετοῦν οἱ Πατέρες ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη «Περὶ Ψυχῆς».

Ἀκόμα, «Σὲ ποῖο βαθμὸ ὑπάρχει ἀμοιβαία συμπληρωματικὴτητα μεταξύ τῆς ψυχαναλυτικῆς ἀποψῆς γιὰ τὸ ἀνθρώπινο ὑποκείμενο καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐρμηνείας τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς σὰν πρόσωπο;» ἀναρωτιέται ὁ συγγραφέας θεωρώντας ὅπως φαίνεται ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀνθρωπολογία παρουσιάζει κάποια κενὰ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ καλύψει ἡ ψυχανάλυση - ψυχολογία καὶ ἰδιαίτερα ἡ Λακανικὴ σχολή.

«Ἄντλῶ αὐτὲς τίς παρατηρήσεις, γράφει ὁ κ. Γιανναράς, ἀπὸ τὴν γαλλικὴ σχολὴ τοῦ Λακᾶν ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ πλέον πιστὸς στὴ Φροϋδικὴ παράδοση. Δὲν εἶμαι εἰδικὸς στὸ χῶρο τῆς ψυχολογίας - ψυχανάλυσης οὕτως ὥστε κάθε λάθος ἢ ἀνακρίβεια θὰ ὀφείλεται στὴν ἀνεπάρκειά μου καὶ ὄχι στὶς πηγές μου»

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση και Εκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

Βέβαια ο κ. Γιανναράς αγνοεί ίσως ότι ο Λακᾶν πολεμήθηκε σφοδρά από την επίσημη Διεθνή Ψυχαναλυτική Έταιρεία σαν ο πλέον άπιστος ή αίρετικός της Φροϋδικής παράδοσης κάτι που θα φανεί στη συνέχεια του άρθρου.

Να υπενθυμίσουμε ακόμα ότι οι Πατέρες της Έκκλησίας όπως ο Μ. Βασίλειος, τους οποίους επικαλείται ο κ. Γιανναράς, ἦσαν ειδικοί πάνω στην φιλοσοφία και την ιατρική φυσιολογία, ἐπιστήμες τις οποίες είχαν σπουδάσει στις μεγαλύτερες σχολές της ἐποχῆς τους. Ἐτσι πέρα από την ἐπιστημονική κατάρτιση οι Πατέρες, κεκαθαμένοι, φωτισμένοι και θεωμένοι ὄντες, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διέδεται τὴν «βασίλισσα» τῶν ἀρετῶν τὴν διάκριση, ὥστε νὰ διαβλέπουν καθαρά τί συμφέρει τὴν Ἐκκλησία νὰ προσλάβει ἀπὸ τὴ θύραθεν σοφία καὶ τί ὄχι. Ἀκόμα εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Πατέρες δὲν προσέλαβαν ποτὲ ψυχοθεραπευτικές-φιλοσοφικές μεθόδους τῆς ἐποχῆς τους οἱ ὁποῖες ἀσφαλῶς σύμφωνα μὲ ἱστορικές μαρτυρίες ὑπῆρχαν (ὁ σοφιστὴς Ἀντιφὼν διατηροῦσε ψυχιατρική κλινική στὴ Κόρινθο ὅπου ἐξασκοῦσε ἓνα εἶδος ψυχανάλυσης ἢ οἱ Ὀρφικοὶ καὶ οἱ Στωικοὶ θεράπευαν ἐρμηνεύοντας τὰ ὄνειρα), γιὰ νὰ ὀδηγήσουν τοὺς πιστοὺς ἀσφαλῆστερα καὶ ἐπιστημονικότερα πρὸς τὴν θέωση. Οὔτε νομίζω ὅτι οἱ Πατέρες χρησιμοποίησαν τὴν θύραθεν σοφία γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν σωτηριώδη θεολογία καὶ ἀνθρωπολογία τῆς Ἐκκλησίας παρὰ μόνο γιὰ νὰ ἀπαντήσουν στὴν εἰσβολὴ τῶν σοφιστῶν αίρετικῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία πού ἀντιλαμβάνονταν διανοητικὰ τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας καὶ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς καὶ οἱ ὁποῖοι καταλάβαιναν μόνο τὴ φιλοσοφικὴ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς τους.

Ποιὰ ἀνάλογη ἄραγε ἀνάγκη ἔχει προκύψει στίς μέρες μας γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ὥστε νὰ ἀπαιτεῖται ἢ πρόσληψη τῆς ψυχανάλυσης ἢ τῆς ψυχιατρικῆς στὴ ζωὴ τῆς ἢ ποιὸς μπορεῖ σήμερα νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι διαθέτει ἀνάλογη φώτιση καὶ διάκριση μὲ αὐτὴ τῶν θεοφόρων Πατέρων ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ προχωρήσει σ'ἓνα τέτοιο ἐγχείρημα - ὅπως ἢ πρόσληψη κοσμικῶν ἀντιλήψεων γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξή - δίχως νὰ προκαλέσει ζημιὰ στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας;

Ἄν μάλιστα ἀναλογιστοῦμε ὅτι τὰ πορίσματα τῆς ψυχανάλυσης καὶ μάλιστα τῆς Λακανικῆς δὲν εἶναι κοινῶς παραδεκτὰ ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα τότε ὁ κίνδυνος εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερος.

Ὅσον ἀφορᾶ στὴν ψυχανάλυση, εἶναι γνωστὸς οἱ διαφωνίες καὶ οἱ «πολεμικές» ἀντιπαραθέσεις τόσο μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων ψυχαναλυτῶν καὶ μὴ, ὅσο καὶ μεταξύ τῶν θρησκευομένων. Οἱ γνώμες ἀκόμα καὶ μεταξύ τῶν Φροϋδιστῶν ψυχαναλυτῶν διίστανται σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε ὄχι σπάνια συμβαίνουν διαγραφές ἀπὸ τὴν Διεθνή ψυχαναλυτικὴ Ἐταιρεία, ὅπως στὴ περίπτωση τοῦ Λακᾶν ὁ ὁποῖος «ἀφορίσθη» ἀπὸ αὐτὴ τὴν Ἐταιρεία, γιὰ τὶς «αἰρετικές» του ιδέες μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταγγεῖλει τὰ παρακάτω: «ὑπογραμμίζω τὸ γεγονός, γιατί πρόκειται γιὰ γεγονός, ὅτι ἡ διδασκαλία μου, ὑφίσταται ἀπὸ ἓνα ὄργανο πού ὀνομάζεται Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἑνὸς διεθνoῦς ὀργανισμοῦ πού ὀνομάζεται Διεθνῆς Ψυχαναλυτικὴ Ἐταιρεία, μιὰ λογοκρισία, πού δὲν εἶναι διόλου συνηθισμένη, ἀφοῦ πρόκειται, οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ, γιὰ καθαρὸ ἀποκλεισμὸ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας...Πρόκειται λοιπὸν γιὰ κάτι πού εἶναι ἀπολύτως συγκρίσιμο μ'αὐτὸ πού σὲ ἄλλους χώρους ὀνομάζεται ὁ ἔσχατος ἀφορισμός... Δὲν λέω -ἂν καὶ δὲν θὰ ἦταν ἀδύνατο -ὅτι ἡ ψυχαναλυτικὴ κοινότητα εἶναι Ἐκκλησία. Πάντως

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχάνλυση και Εκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

ἀναμφισβήτητα, προκύπτει τὸ ζήτημα νὰ ξέρουμε τί μέσα της μπορεῖ κάλλιστα νὰ ἀπηγεῖ μιὰ
θρησκευτικὴ πρακτικὴ...» (Ζὰκ Λακᾶν «Τὸ Σεμινάριο» Βιβλίον ΧΙ Ἐκδόσεις Ράππα σελ. 20-21)

Ὁ ἴδιος ὁ Λακᾶν λοιπὸν ἀποκαλύπτει τὴν θρησκευτικὴ διάσταση τῆς ψυχάνλυσης
ὅπως καὶ δὲν ἀποκλείει τὴν πιθανότητα ἢ ψυχαναλυτικὴ κοινότητα νὰ συγκροτεῖ ἐκκλησία
γεγονὸς τὸ ὁποῖο θὰ ἀποδείξουμε ξεκάθαρα στὴ συνέχεια.

Β) Ἡ Διεθνὴς ἀδελφότητα τοῦ Φρόιντ καὶ ὁ εὐσεβιστικὸς χαρακτήρας της.

Ὁ Φρόιντ ὑπῆρξε ὡς γνωστὸν φαινομενικὰ ἄσχετος μὲ τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ ποὺ ἔχει
σχέση μὲ θεολογικὰ δόγματα, τελετουργικὸ τυπικὸ , μυστήρια κ.λ.π. Ἐν τούτοις θὰ δείξουμε
στὴ συνέχεια ὅτι αὐτὸς ὁ ἰατροφιλόσοφος τῆς «ψυχῆς», ὅπως καὶ ὁ Λακᾶν , ἐμφορεῖτο
περισσότερο ἀπὸ ἡθικοθρησκευτικὸ πνεῦμα, παρὰ ἀπὸ ἐπιστημονικόν. Τὸ γεγονός αὐτὸ μπορεῖ
νὰ ἐξηγηθεῖ ἐκ προοιμίου μόνον ἀπὸ Ἐκκλησιαστικῆς σκοπιᾶς. Μόνον ἂν δεχθῶμε ὅτι ἡ ψυχὴ
μας εἶναι πνοὴ Θεοῦ, κτίσμα μὲν ἀλλὰ κατεῖκόνα πλασμένη μὲ τὸν Δημιουργὸ της καὶ μὲ
Θεῖες ιδιότητες (αὐτεξούσιο), μποροῦμε νὰ καταλάβουμε τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ ψυχάνλυση
ποὺ ἐξετάζει τὶς ἐνέργειες τῆς ψυχῆς εἰσέρχεται ἀναγκαστικὰ καὶ ἀναπόφευκτα στὸ
θρησκευτικὸ χῶρο μὲ ἀποτέλεσμα ὄχι σπάνια νὰ θεολογεῖ βασιζόμενη τάχα σὲ ἐπιστημονικὰ
πορίσματα. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ψυχαναλυτὲς ὄχι μόνον προσπάθησαν νὰ
ἐρμηνεύσουν τὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο ἀλλὰ αὐτὴ καθ'ἑαυτὴ ἡ ψυχοθεραπευτικὴ τους
μέθοδος ἀπετέλεσε ἓνα εἶδος ὁδοῦ ἡθικοπνευματικῆς ἀνάπλασης καὶ θεραπείας τοῦ ἀνθρωπίνου
προσώπου! Γράφει ὁ Ἐριχ Φρόμ ὁ ὁποῖος γινώριζε προσωπικὰ τὸν Φρόιντ:

«...Τὸ ψυχαναλυτικὸ κίνημα, τὸ ὁποῖο ὁ Φρόιντ τὸ 1910 πρὶν νὰ τὸ ὀνομάσει ἔτσι ἤθελε
νὰ τὸ ἐντάξει σὲ μιὰ «Διεθνῆ Ἀδελφότητα γιὰ τὴν Ἡθικὴ καὶ τὴν Κουλτούρα ποὺ ἰδρύθηκε
ἀπὸ ἓνα φαρμακοποιὸ τὸν Κνάπ καὶ ποὺ εἶχε πρόεδρό της τὸν Φορέλ. Μιὰ Ἀδελφότητα ποὺ
μάχεται ἐναντία στὴν ἐξουσία τοῦ κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως σύντομα αὐτὴ ἡ
ἀδελφότητα παραχώρησε τὴν θέση της στὴν Διεθνῆ ἀδελφότητα γιὰ τὴν ψυχάνλυση ποὺ
ὀνομάστηκε «Διεθνὴς ψυχαναλυτικὸς Σύλλογος» (Ἐριχ Φρόμ «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Φρόιντ» (σελ.
78))

Αὐτὴ ἡ ἀδελφότητα κατέπνιγε κάθε διαφορετικὴ γνώμη ποὺ ἐρχόταν σὲ ἀντίθεση μὲ
τὴν «ἀλάδητη» ἀντιμετώπιση τῆς ψυχικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν Φρόιντ. Ἐτσι πολλοὶ ψυχαναλυτὲς,
ὅπως ὁ Βίλγελμ Ράιχ, ὁ Ἄντλερ, ὁ Γιούνγκ, ὁ Πέρλς κ.ἄ. ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸν Φρόιντ
καὶ ἴδρυσαν τὶς δικές τους «ἀλάδητες» σχολές. Περιττὸ βέβαια νὰ ἀναφέρουμε ὅτι αὐτὸ τὸ
φαινόμενο εἶναι ἄγνωστο στὸ χῶρο τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὄχι ὅμως καὶ στὸ χῶρο τῆς
πολιτικῆς, τῶν σεκτῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων. Στὴ συνέχεια ὁ Ἐριχ Φρόμ
καταγγέλλει τὸν ἀντιεπιστημονικὸ καὶ ὀλοκληρωτικὸ χαρακτήρα τοῦ Φροῦδισμού.

«...Ἵπάρχει καμιά ἄλλη περίπτωση θεραπείας ἢ ἐπιστημονικῆς θεωρίας ποὺ νὰ
μεταμορφώθηκε σὲ κίνημα, διευδυνόμενο κεντρικὰ ἀπὸ μυστικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ προβαίνει σὲ
ἐκκαθαρίσεις τῶν μελῶν της ποὺ παρεκκλίνουν, μὲ τοπικὲς ὀργανώσεις σὲ μιὰ διεθνῆ
ὑπεροργάνωση;

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

...Ὁ Φρόιντ διακήρυσσε ὅτι «ἀποτελεῖ μιὰ πλευρὰ τῆς ἰδιοσυστατικῆς καὶ ἀπαράγραπτης ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἔχουν διαιρεθεῖ σὲ ἡγέτες καὶ ἐξαρτημένους. Οἱ δεῦτεροι, ἡ συντριπτικὴ πλειονότητα, χρειάζονται μιὰ ἐξουσία ποὺ νὰ παίρνει ἀποφάσεις γι'αὐτοὺς στὴν ὁποία νὰ ὑποτάσσονται λίγο-πολύ δίχως ὄρους»

«...Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ τραγικὲς πλευρὲς τῆς ζωῆς τοῦ Φρόιντ: Ἐνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν νίκη τοῦ Χίτλερ ἀπελπίζεται σχετικὰ μὲ τὴν δυνατότητα τῆς δημοκρατίας καὶ προσφέρει σὰν μοναδικὴ ἐλπίδα τὴν δικτατορία τῆς ἐλίτ τῶν θαρραλέων αὐτοδιαψευδομένων ἀνθρώπων. Ἡ μοναδικὴ αὐτὴ ἐλπίδα ἦταν μήπως τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἄποψη πὼς ἡ ἐλίτ, οἱ ἐκλεκτοί, ποὺ εἶχαν ὑποβληθεῖ σὲ ψυχανάλυση ἦταν οἱ μόνοι ποὺ μπορούσαν νὰ κατευθύνουν καὶ νὰ ἐλέγχουν τὶς νωθρὲς μάζες;» (ὁ.π. σελ. 109).

Ἀποκαλυπτικὸ εἶναι ἐπίσης ἓνα γράμμα τοῦ Φρόιντ πρὸς τὴν ἀραβωνιαστικιά του, ἡ ὁποία προήρχετο ἀπὸ διάσημη οἰκογένεια ραβίνων, ἓνα γράμμα ποὺ φανερώνει τὸν εὐσεβιστικὸ, καὶ ἐλιτίστικο χαρακτήρα τοῦ Φρόιντ καὶ κατὰ συνέπεια τῆς ψυχανάλυσης:

«Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀνήκουν στὸν ὄχλο, γράφει, ἀφήνουν νὰ σβήσουν οἱ παρορμήσεις τους ἐνῶ ἐμεῖς δὲν τὸ ἐπιτρέπουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας. Αὐτὸ τὸ κάνουμε γιὰ νὰ διατηρήσουμε τὴν ἀκεραιότητά μας. Διαφυλάσσουμε τὴν ὑγεία μας, ἐξοικονομοῦμε τὴν ἰκανότητά μας γιὰ χαρὰ, τὶς δυνάμεις, ἀποταμιεύουμε κάτι μὴ γνωρίζοντας καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γιὰ ποιὸ λόγο. Καὶ αὐτὴ ἡ συνήθεια τῆς ἀδιάκοπης καταστολῆς τῶν φυσικῶν ἐνστικτῶν μας δίδει τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐκλεπτυσμοῦ.» (Εἰρη Φρόμ «Ἡ Ἀποστολὴ τοῦ Φρόιντ» Ἐκδ. Μπουκουμάνη, Ἀθήνα 1975)

Ὁ Φρόιντ λοιπὸν ὁραματίζεται τὸν ἐγκρατῆ, ταπεινὸ ἢ αὐτοδιαψευδόμενο ἡγέτη τῆς ἀνθρωπότητας, ὁ ὁποῖος θὰ ὀδηγεῖ καὶ θὰ καθυποτάσσει ἄνευ ὄρων τὶς νωθρὲς μάζες μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ καθυποτάσσει τὰ φυσικὰ του ἐνστικτα. Αὐτὸς ὁ ψυχαναλυμένος ἡγέτης, βέβαια, δὲν θὰ γνωρίζει γιὰ ποιὸ λόγο ἢ λογικὴ θὰ καταστέλλει ἀδιάκοπα τὰ φυσικὰ ἐνστικτα ἢ γιὰ ποιὸ λόγο θὰ εἶναι ταπεινός. Συνεπῶς ἡ ἐγκράτεια καὶ αὐτοκυριαρχία τῆς Φροϋδικῆς ψυχανάλυσης εἶναι ἄλογη, δίχως ἀκόμα τὴ Χάρη τοῦ Λόγου καὶ ὡς ἐκ τούτου νεκρὸς, παράλογος καὶ λογικοφανῆς εὐσεβισμός. Τὰ παραπάνω λόγια τοῦ Φρόιντ μᾶς ὀδηγοῦν στὴν καρδιά τῆς ψυχανάλυσης δίχως νὰ χρειάζεται νὰ μποῦμε στὴ ψυχοφθόρα μελέτη τῶν ψυχαναλυτικῶν θεωριῶν. Ἡ ψυχανάλυση ἀποτελεῖ τὴν Ἄ-Λογον καὶ μάταιη σὲ ὀριζόντιο ἐπίπεδο προσπάθεια τοῦ ἀγνωστικιστῆ (ἀθέου) ἀνθρώπου νὰ ἐλέγξει τὰ πτωτικὰ του πάθη, νὰ ζήσει καὶ νὰ κυριαρχήσει στὴ φύση, δίχως ὅμως τὸν Πλάστη του, δηλαδὴ νὰ αὐτοθεωθεῖ!

Γ) Ἡ Εὐσεβιστικὴ καταγωγὴ τοῦ Φρόιντ

Ἀναφερόμενοι στὸν εὐσεβισμό δὲν ἐννοοῦμε φυσικὰ τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπο ποὺ εὐλαβεῖται τὰ Θεῖα καὶ τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ «εὐλαβεῖται» μιὰ ἰδανικὴ ἡθικολογικὴ κατάσταση συμπεριφορᾶς καὶ κοινωνικῶν σχέσεων, ἓνα ἰδανικὸ τρόπο ζωῆς, δημιούργημα καθαρὰ τῆς αὐτόνομης ἀνθρώπινης λογικῆς καὶ φαντασίας τὸ ὁποῖο θεωρεῖται σὰν ὁ καρπὸς ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν ἢ «ἐπιστημονικῶν» μεθόδων.

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση και Εκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

Ο κ. Γιανναράς είναι γνωστό ότι έχει καταγγείλει με σφοδρότητα αυτόν τον εύσεβιστικό τρόπο ζωής σε διάφορα γραπτά του. Όμως κατά περίεργο τρόπο έρχεται τώρα να προσλάβει προς συμπλήρωση της Πατερικής Ανθρωπολογίας όρους και μεθόδους από ένα καθαρά εύσεβιστικό χώρο μέσα στον οποίο κινείται ο Φρόντισμός.

Η καταγωγή του Φρόντισμους μάς βοηθάει να κατανοήσουμε το λόγο για τον οποίο αυτός ο «ιατροφιλόσοφος» ασχολήθηκε τόσο πολύ με το γενετήσιο ένστικτο, το άσυνείδητο, την εξαγόρευση των σκέψεων, την αυτογνωσία και την ήθικη βελτίωση του χαρακτήρα που την άνηγαγε σε κοσμική ιατρική μέθοδο. Από βιογράφους του πληροφορούμεθα ότι μεγάλωσε και έγαλουχήθη μέσα στους Χασίδες

(Χασιδισμός σημαίνει εύσεβισμός), αίρεση του Ιουδαϊσμού που αναπτύχθηκε κατά τον 18ο αιώνα στην κεντρική Ευρώπη, μια Γνωστικιστική αίρεση στοιχεία της οποίας έχουν καταπληκτική αντιστοιχία με τις θεωρίες του Φρόντισμους όπως :

- Η ύπαρξη στο κάθε άτομο του έμφύτου κακού (το εκείνο ή Προεγώ ένστικτο του θανάτου)
- ή ένασχόληση με το σέξ σαν συμπαντικό φυσικό φαινόμενο (Λίμπιντο)
- οι τελετουργικές έξομολογήσεις στον Ραβίνο (συναισθηματική κάθαρση)
- ή πίστη στην συμβολική σημασία των ονείρων (Ιωάννη Νέστορος, Συνθετική ψυχολογία, σελ. 224).

Φυσικά ή ένασχόληση με το σέξ και το άσυνείδητο δεν είναι χαρακτηριστικό που συναντάμε αποκλειστικά στους Χασίδες αλλά τή συναντάμε σποραδικά και σε πολλούς ακόμα φιλοσόφους όπως στον Νίτσε , στον Σοπενχάουερ κ.ά. τους οποίους άγαπούσε ιδιαίτερα ο Φρόντισ, αλλά και στους αρχαίους Γνωστικούς-Μανιχαίους , τους Νεοπλατωνικούς και Στωικούς, εύσεβιστικές ήθικολογικές αίρέσεις τις οποίες πολέμησαν αποτελεσματικά οι άγιοι Πατέρες της Έκκλησίας μας. Μπορούμε τώρα να καταλάβουμε γιατί ο Φρόντισ δεν θεωρούσε απαραίτητο να είναι κανείς ιατρός για να έξασκήσει το επάγγελμα του ψυχαναλυτή .Ο λόγος είναι ότι ή ψυχανάλυση έχει σαν κύριο στόχο τήν ήθικη ανάπλαση του ανθρώπου.

Δ) Η «έρωτική άδανάτη» Λίμπιντο .

Έγκλωβισμένος ο Φρόντισ, μέσα στην άδυστοχική- όρθολογιστική και μηχανιστική θεώρηση του κόσμου και της ψυχής του ανθρώπου δεν θά μπορούσε να μήν έγκλωβίσει και τον έρωτα μέσα σε στενά «έπιστημονικά» πλαίσια. Ζώντας στη Γερμανία, συνδέτει τις λέξεις LIEBE (Λίμπ) που στα γερμανικά σημαίνει έρωτας-άγάπη και id - όρος δανεισμένος από τον Georg Groddeck, ένα γιατρό που είχε ένδυσιαστεί με τήν έννοια του άσυνείδητου που σημαίνει εκείνο ή προεγώ, (το έπιθυμητικό του Πλάτωνα, ο άσυνείδητος πυρήνας του ανθρώπου απ όπου πηγάζουν οι όρμες σέξ, πείνα, δίψα κ.ά) - και δημιουργεί έτσι τή λέξη Λίμπιντο που σημαίνει τήν πρωτογενή έρωτική έπιθυμία που ένυπάρχει ακόμα και στα νήπια.

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση και Έκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

Αυτή η έρωτική όρμη σύμφωνα με τον Φρόιντ έμποτίζει όλες τις ψυχοσωματικές λειτουργίες εξελίσσεται διερχόμενη από διάφορα στάδια (στοματικό, πρωκτικό, φαλλικό) και ώριμάζει κατά την έφηβεία για να εξυπηρετήσει τελικά την αναπαραγωγή. Η «μανιχαϊστική» αντίληψη του Φρόιντ που θα καθορίσει και την ψυχοθεραπευτική του μέθοδο διαφαίνεται ξεκάθαρα όταν γράφει ότι «υπό την έννοια έρωτος συμπεριέλαβα την αυτοδιατήρηση και την διατήρηση του είδους και στον άλλο πόλο τοποθέτησα την αδούρβα εργαζόμενη όρμη του θανάτου ή καταστροφικότητας... Η συνεργία και η άμοιβαία άντενέργεια του έρωτος και της όρμης του θανάτου συνδέτουν για μας την εικόνα της ζωής.» (Σ. Φρόιντ αυτοβιογραφία, Έκδ. Επίκουρος, Αθήνα 1994,σελ.86.)

Ένας τέτοιος έρωτας ό οποίος κατά τον Φρόιντ δεν είναι τίποτε άλλο παρά τό σεξουαλικό ένστικτο ή έπιθυμία, που εξυπηρετεί και σώζει μόνο τη διατήρηση του είδους ή τό άτομο σαν βιολογική ύπαρξη (ένστικτο αυτοσυντήρησης) την απρόσωπη μάζα δηλαδή, δεν μπορεί παρά να χάνει τη μάχη με τό θάνατο: «Ο άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει αλλιώς. Πρέπει να καταστραφεί. Γιατί η καταστροφική τάση είναι ριζωμένη στη βιολογική του ύπόσταση. Αυτές οι δυο αντιθετικές δυνάμεις συνδέονται και αντιμάχονται μεταξύ τους, διαρκώς, ώσπου τά ένστικτα του θανάτου αποδείχνονται ισχυρότερα και γιορτάζουν τον τελευταίο τους θρίαμβο με τον θάνατο του ατόμου. » (Έριχ Φρόμ. «Τό μοντέλο του Φρόιντ για τον άνθρωπο και οι κοινωνικές του όρίζουσες» , «Δοκίμια Αναλυτικής Κοινωνιοψυχολογίας» έκδ. Επίκουρος Αθήνα 1972).

Έν τούτοις ό όρος Λίμπιντο, αυτό τό ένστικτο αυτοσυντήρησης που ήττάται από τον θάνατο κατά τον Φρόιντ, φαίνεται να γοήτευσε τον κ. Γιανναρά ό όποιος αφού είχε άναρωτηθεί «πώς θεωρείται λοιπόν τό ανθρώπινο υποκειμένο από την μοντέρνα ψυχολογία;» άπαντά με τη σκέψη του Λακάν :

«...Η βασική διάκριση μεταξύ του ανθρώπινου υποκειμένου και του βιολογικού έαυτού μπορεί να έντοπισθεί άν χρησιμοποιήσουμε τον όρο «άναφορικότητα» («referentiality») : ή δυνατότητα της ύπαρξιακής άναφοράς. Ένα θρέφος έρχεται στον κόσμο χωρίς γλώσσα , φαντασία και κρίση παρά μόνο με την ικανότητα να άναφέρεται. Και αυτό που είναι άναφερόμενο -ό τύπος της άναφοράς -είναι μια θεμελιώδης πρωτογενής έπιθυμία. Έπιθυμώ, άρα ύπάρχω... Η Έπιθυμία είναι ή Φροϋδική έλλογικότητα...Στήν θετική γλώσσα του ψυχαναλυτικού ρεαλισμού, ή έπιθυμία είναι δύσκολο να όρισθεί. Είναι ή Λίμπιντο-ή έρωτική έπιθυμία- για σχέση ολοκλήρωση του ανθρώπου. Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη έπιδιώκει από την στιγμή που αποχωρίζεται τη μήτρα την ολοκλήρωση μιας όμοσύσιας-συγγενούς σχέσης. Όχι να ύπάρξει πρώτα σαν βιολογικός έαυτός και μετά να έχει σχέσεις αλλά μάλλον να άντλήσει την ύπαρξή του από την σχέση -να ύπάρξει σαν ένα γεγονός σχέσης. Η Λίμπιντο σαν έρωτική έπιθυμία για σχέση ολοκληρωμένη είναι άποκλειστικά ανθρώπινο ιδίωμα. ... σύμφωνα με τον Λακάν «ένστικτο καθαρής ζωής , άθάνατης ζωής, άπεριόριστης ζωής ... μια ζωή που είναι άπλή και δίχως τέλος».

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση και Εκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

Να υπενθυμίσουμε ότι ο άφορισμός «ἐπιθυμῶ ἄρα ὑπάρχω» τοῦ Φρόνιτ, δὲν ἀποτελεῖ κάποια σύγχρονη ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψη παρὰ ἀναμάσημα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφικῆς ἀποψῆς ποὺ διατυπώνει ὁ Ἀριστοτέλης στὸ ἔργο του «Περὶ Ψυχῆς», σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ κίνηση βασικὰ τῶν ἀνωτέρων ζώων, ποὺ τοὺς διατηρεῖ στὴ ζωή, ὀφείλεται στὴν ἐπιθυμία.

Εὐκόλα ἐπίσης μπορούμε νὰ παρατηρήσουμε μέσα ἀπὸ τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Γιανναρά τὰ Θεῖα χαρακτηριστικὰ, ὅπως ἀπλότητα, ἀθανασία, καθαρότητα, ποὺ ἀποδίδονται ἀπὸ τὸν Λακᾶν, ὅχι στὸ Θεό, ἀλλὰ... στὴ Λίμπιντο! Ἄλλωστε ἡ ὅλη προσπάθεια τοῦ Φρόνιτ καὶ τῶν ψυχαναλυτῶν ἐγκρατεῖται στὸ νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ἀρετὲς ὅπως ἡ ἀγάπη, ἡ αὐτοκυριαρχία, ἡ αὐτεξουσιότητα, ἡ διάκριση, ἀκόμα καὶ ἡ εὐσπλαγγία, εἶναι, ὅχι Θεῖες ἀκτιστες ἐνέργειες ἀλλὰ φυσικὲς ποὺ ὑπόκεινται στὸν ἐπιστημονικὸ ἀντικειμενικὸ ἔλεγχο. Στόχος τους εἶναι νὰ μᾶς ἐμβολιάσουν στὸ νοῦ τὴν δαιμονικὴ ἀνθρωποκεντρικὴ ἰδέα ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ προεξάρχοντα τὸν Φρόνιτ θὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴν σωτηρία καὶ τὴν λύτρωση ἀπὸ τὰ πάθη μας προσφέροντάς μας τὸν παράδεισο ἐπὶ γῆς.

Ἡ ἐρωτικὴ ὁρμὴ λοιπὸν, ἡ κινήτρια δύναμη ποὺ μᾶς ὠθεῖ στὴ σύναψη ὀλοκληρωμένων σχέσεων ἀκόμα καὶ μὲ τὸν Θεό, κατὰ τὸν κ. Γιανναρά, «ἀνεκαλύφθη» ἐπιτέλους «ἀντικειμενικά» ἀπὸ τὴν «ἐπιστήμη» καὶ ἐμεῖς γιὰ νὰ εἴμαστε σύγχρονοι θὰ πρέπει νὰ τὴν προσλάβουμε!

Πῶς νὰ χωρέσει ὅμως καὶ τί νὰ συμπληρώσει ὁ φτωχὸς αὐτὸς ὅρος τῆς Λίμπιντο καὶ τῆς ἀναφορικότητος στὴ θεόπνευστη Ἐκκλησιαστικὴ Ὁρθόδοξη ἀνθρωπολογία, ἡ ὁποία γράφτηκε καὶ ὀλοκληρώθηκε ἀπὸ ἐρωτευμένους, μέχρι θανάτου μὲ τὸ Θεῖο Κάλλος, ἀγίου; Τί θὰ συμπληρώσει ὁ ὅρος ἀναφορικότητα στὴν Πατερικὴ ἀνθρωπολογία ἡ ὁποία διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος σώζεται καὶ ὑπάρχει σὰν πρόσωπο μόνο διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σχέσεως μὲ τὸν πλησίον του ἢ σὲ ἀναφορὰ πάντα μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄλλον ἄνθρωπο; Μήπως ἡ Ἐκκλησία μας δὲν περιγράφει σὰν «νεκρὸ» τὸν διανοούμενο, ἀτομιστὴ, φίλαυτο καὶ ὑλόφρονα ἄνθρωπο παρ' ὅλο ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ σὰν βιολογικὴ ὄντοτητα; Περιττοὶ λοιπὸν οἱ ψυχαναλυτικοὶ ὅροι «ἐρωτικὴ Λίμπιντο» καὶ «ἀναφορικότητα» ποὺ προτείνει ὁ κ. Γιανναράς πρὸς συμπλήρωση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀνθρωπολογίας, ἄρα καὶ πονηροί...

Ε) Ταπείνωση καὶ ψυχαναλυτικὸς ναρκισσισμὸς.

Τέλος «ἀνεκαλύφθη» ὅτι ὁ ἐγωισμὸς ἐπιφέρει νεύρωση ἢ ψυχικὴ ἀσθένεια, μιὰ ἀνακάλυψη ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κατὰ τὸν κ. Γιανναρά «μιὰ ἀκόμα κρίσιμη συνεισφορὰ τῆς μοντέρνας ψυχολογίας-ψυχοανάλυσης στὸν θεολογικὸ διάλογο, ἡ ὁποία φωτίζει τὸν αὐτοθασανισμὸ ποὺ ἐπιφέρει ὁ ἐγωκεντρικὸς ναρκισσισμὸς, μὲ τὴν ρεαλιστικὴ γλῶσσα τῆς κλινικῆς ἐμπειρίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴ νεύρωση καὶ τὴν ψύχωση»

Καὶ πάλι ἀπορίας ἄξιον, τί θὰ μπορούσε νὰ συμπληρώσει ἡ θεωρία τῆς ναρκισσιστικῆς νεύρωσης στὴν Ἐκκλησιαστικὴ ἀνθρωπολογία ποὺ διδάσκει ὅτι ἡ ρίζα τῆς ἀνθρωπίνης τραγωδίας βρίσκεται στὴν ἐκούσια πτώση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Φυσικὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ, γεγονὸς ποὺ γεννᾷ τὴν φίλαυτία, τὸν ἐγωισμὸ, τὴν οἴηση, πάθη ποὺ δημιουργοῦν ὅλα τὰ

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά
«Ψυχάνλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

ὑπόλοιπα πάθη, τὶς ψυχικὲς ἀσθένειες, ἀκόμα καὶ τὸν θάνατο τῆς ψυχῆς. Ἐπί πλέον, ὅπως ἀναφέραμε καὶ πρὶν, τὸ νὰ ὀμιλεῖ κανεὶς γιὰ ταπείνωση δίχως νὰ ἀναφέρεται στὴν ταπείνωση ποὺ εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι στὴν καλύτερη περίπτωση νεκρὴ ἡθικολογία. Ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ μπορούμε εὐκόλα νὰ ἐπιστημάνουμε τὴν «σχιζοφρενικὴ» παρουσία τῶν ψυχαναλυτῶν μέσα στὸν κόσμο. Ἄνθρωποι ὅπως ὁ Φρόιντ καὶ ὁ Λακᾶν μὲ ἀνθρωποκεντρικὴ καὶ αὐτονομημένη σκέψη - στάση ποὺ συνιστᾶ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας τὴν ἀποθέωση τῆς ἐγωιστικῆς φιλαυτίας καὶ τῆς οἴησης - αὐτοανακηρύσσονται ἰατροὶ τῶν ψυχῶν μας ὀδηγώντας μὲ σιγουριά τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν ναρκισσισμό, δηλαδὴ πρὸς τὴν «ταπείνωση»! Μέχρι καὶ ἡ εὐσπλαγχνία «σερβίρεται» ἀπὸ τὴν μοντέρνα ψυχοθεραπευτικὴ: «Ὁ Φρόιντ καὶ οἱ ἐπίγονοί του ὀρίζουν τὴν ψυχάνλυση ὡς μέθοδο ἀνάλυσης τῆς μεταβίβασης καὶ ὁ Kuspit σημειώνει ὅτι «ὁ ἀπόλυτος σκοπὸς τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας εἶναι νὰ ἀποκαταστήσει τὸ ἄτομο στὸ ἐπίπεδο τῆς κοινότητος μὲ σεβασμὸ καὶ εὐσπλαγχνία γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ βοηθήσει στὴν ἀνάπτυξη ἐνὸς ἐγὼ ἀρκετὰ ἰσχυροῦ, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ στὴν ἀνελέγη ἀναγκαιότητα, ἐσωτερικὴ (Αὐτό, βιολογία) ἢ ἐξωτερικὴ (κοινωνικὴ - πολιτιστικὴ δομὴ) καὶ στὴν ἀπρόβλεπτη δράση τῆς τύχης ἢ μοίρας». («Ψυχιατρικὴ καὶ Θεολογία σὲ διάλογο» Ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 76)

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θεωρεῖται τυχαία ἢ ἐπίμονη αὐτὴ προσπάθεια ἐπιβολῆς τῆς ψυχαναλυτικῆς σκέψης καὶ μεθοδολογίας στὴν Ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ, ψυχαναλυτικὴ ἰδεολογία ἢ ὁποία, σύμφωνα μὲ τὴν οἰκουμενιστικὴ θρησκευτικὴ ἀντίληψη, θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀποτινάξουμε τὴν «ἀνελέγη» πολιτιστικὴ μας παράδοση, νὰ ἀπαλλαγθοῦμε ἀπὸ τὶς προκαταλήψεις μας, τὶς ἐμμονές μας σὲ παραδοσιακὲς παγιωμένους ἐκκλησιαστικὲς καὶ πολιτιστικὲς δομές- οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἐμπόδιο γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό καὶ τὴν εἰρηνικὴ συμβίωση μέσα στὴν παγκόσμια κοινότητα - ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ συναντηθοῦμε μὲ «ἀνοιχτὸ μυαλό» μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς ζώντας ἔτσι «ἀγαπημένα», «εἰρηνικά», «φιλεύσπλαγχνα», «ταπεινά» καὶ «χαρούμενα», ἔστω καὶ χωρὶς Χριστό...

Ε) Ὁ θεὸς ἀσυνείδητο καὶ οἱ ἀσυνείδητοι ψυχαναλυτές.

Θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ἐγείρει τὴν ἀντίρρηση ὅτι οἱ παραπάνω ἡθικολογικὲς διαστάσεις τῆς ψυχάνλυσης, ποὺ ἀναζητοῦν τὴν ἀγάπη, τὴν εὐσπλαγχνία, τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν αὐτοδιαψευδομένη ταπείνωση καὶ γενικότερα τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη, ἀποτελοῦν προσωπικὲς ἢ ὑποκειμενικὲς ἀρχές τοῦ Φρόιντ οἱ ὁποῖες δὲν ἀντιπροσωπεύουν ὅλους τοὺς ψυχαναλυτές. Ὅμως καὶ ὁ Λακᾶν, πιστὸ πνευματικὸ τέκνο τοῦ Φροῦντισμοῦ, φυλακισμένος καὶ αὐτὸς σὲ μιὰ αὐτοσχέδια ἡθικὴ, συνεχίζει μὲ συνέπεια τὴν ἀνθρωποκεντρικὴ ἡθικοθρησκευτικὴ πορεία τοῦ Φρόιντ πρὸς τὴν αὐτοθέωση: «Τὸ ἀσυνείδητο εἶναι δομημένο σὰν γλώσσα» θὰ πεῖ ὁ Λακᾶν ἀναζητώντας ἔτσι διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν συμβόλων τῆς γλώσσας τὸν ἀσυνείδητο ἀληθινὸ ἑαυτό, τὸν καινούργιο αὐτὸ «θεό» ποὺ εἰσάγει ἡ Λακᾶνικὴ ψυχάνλυση. «Ἡ ὑπόσταση τοῦ ἀσυνείδητου, ποὺ σᾶς τὴ δείχνω τόσο εὐδραυστὴ στὸ ὄντικθ ἐπίπεδο εἶναι ἡθικὴ!... ..Γιατί ἡ πραγματικὴ διατύπωση τοῦ ἀθεϊσμοῦ δὲν εἶναι: ὁ θεὸς πέθανε -ἀκόμη καὶ θεμελιώνοντας τὴν καταγωγὴ τῆς λειτουργίας τοῦ πατέρα πάνω στὸν φόνο του, ὁ

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά
«Ψυχανάλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

Φρόνιτ προστατεύει τὸν πατέρα-ἢ πραγματικὴ διατύπωση τοῦ ἀθεϊσμοῦ εἶναι : ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀσυνεῖδητο!» (Λακᾶν «Τὸ Σεμινάριο» βιβλίο XI Ἐκδόσεις Ράππα σελ. 50)

Εἶναι φανερό ὅτι καὶ οἱ «ἄθεοι» ἔχουν τὸν «θεό» τους! Ὅμως ὁ θεὸς τῆς Λακανικῆς ψυχανάλυσης, ἓνα καθαρὰ διανοητικὸ ἐπιπόνημα, ἓνα εἶδωλο τῆς φαντασίας τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου, περιορίζεται μέσα σὲ στενὰ ἡθικιστικὰ πλαίσια. Ἡ ψυχαναλυτικὴ ἡθικὴ ἔρχεται κατ'αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἀναβιώσει ἀρχαῖες φιλοσοφικὲς Στωεῖς, τὴν ἡθικὴ τῶν ὁποίων , ὁ Λακᾶν συγγέει μὲ τὴν Χριστιανικὴ ἡθικὴ. « ... Δὲν εἶναι μήπως παράδοξη αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα πού βρίσκουμε – ἂν βέβαια προσέξουμε λίγο – ἀνάμεσα στὴν ἀναλυτικὴ ἡθικὴ μὲ τὴν ἡθικὴ τῶν Στωικῶν; Τί εἶναι στὸ βάθος τῆς ἡ στωικῆς ἡθικῆς, ἂν μὴ, θὰ ἔχω ἄραγε ποτὲ τὸν καιρὸ νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω, ἢ ἀναγνώριση τῆς ἀπόλυτης ἡγεμονίας τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Ἄλλου, ἐκεῖνο τὸ Γενηθῆτω τὸ θέλημά σου, πού ἐπανελάβαν οἱ Χριστιανικοὶ κανόνες; (ὁ.π. σελ. 323).

Δὲ χωράει λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ὁ Λακᾶν πίστευε ὅτι ἡ Φροϋδικὴ ψυχανάλυση εἶχε ὀδηγηθεῖ στὴν δημιουργία μιᾶς γνήσιας φιλοσοφικο-θρησκευτικῆς κίνησης, μιᾶς ζωντανῆς θρησκείας γιὰ τὴν ὁποία λαχταρᾷ ὁ ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὸν ἀτομισμὸ ἐνὸς αἰρετικοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὑλιστικοῦ ἀθεϊσμοῦ, Δυτικὸς ἄνθρωπος. «Τὴν ἄλλη ἀναφορά , τὴ θρησκευτικὴ,(ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ψυχανάλυση) τὴν ἀνέφερα μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο, διευκρινίζοντας καθαρὰ πὼς μιλῶ γιὰ θρησκεία μὲ τὴ σύγχρονη ἔννοια τοῦ ὅρου, ὅχι γιὰ μιὰ θρησκεία ἀποστεγνωμένη, μεθοδολογημένη, ἀποδιωγμένη στὰ βάθη μιᾶς πρωτόγονης σκέψης, ἀλλὰ γιὰ τὴ θρησκεία ἔτσι πού τὴ βλέπουμε νὰ ἀσκεῖται ἀκόμα ζωντανή, ὀλοζώντανη. Ἡ ψυχανάλυση, εἴτε εἶναι ἄξια εἴτε ὅχι νὰ ἐγγραφεῖ σ'έναν ἀπ'αὐτοὺς τοὺς δυὸ πίνακες (ἐννοεῖ τὸν ἐπιστημονικὸ καὶ τὸν θρησκευτικὸ) μ.πορεῖ ἀκόμα καὶ νὰ μᾶς φωτίσει πάνω σ'αὐτὸ πού ὀφείλουμε νὰ ἐννοοῦμε μὲ ἐπιστήμη καὶ μάλιστα μὲ θρησκεία » («Τὸ Σεμινάριο» βιβλίο XI σελ. 20).

Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ «ζωντανή», «ὀλοζώντανη» θρησκεία μὲ τὴν σύγχρονη ἔννοια τοῦ ὅρου πού ἀσκεῖται ζωντανή καὶ στὸ χῶρο τῆς ὁποίας ὁ Λακᾶν ἐντάσσει καὶ τὴν ψυχανάλυση; Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ σύγχρονη ἔννοια τοῦ ὅρου Θρησκεία; Πάντως ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἡ Ὀρθόδοξη χριστιανικὴ πίστη, ἢ μόνη ζωντανή γιὰ μᾶς θρησκεία, τὴν ὁποία φαίνεται νὰ ἀγνοεῖ ὁ Λακᾶν, διαφορετικὰ δὲν θὰ ἔλεγε ποτὲ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀσυνεῖδητο τὸ ὁποῖο φυσικὰ μόνο ἢ ψυχανάλυση μ.πορεῖ νὰ προσεγγίσει καὶ νὰ γνωρίσει. Πάντως ἐμεῖς τὴν μόνη «ὀλοζώντανη» νεκρὴ θρησκεία πού γνωρίζουμε στίς μέρες καὶ ἢ ὁποία διδάσκει παρόμοια μὲ τὸν Λακᾶν , ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀσυνεῖδητος ἐαυτὸς μας, ὁ πυρήνας τῆς ὑπαρξῆς μας τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε γιὰ νὰ γίνουμε καὶ ἐμεῖς θεοὶ εἶναι αὐτὴ... τῆς Νέας Ἐποχῆς!

Τὰ κίνητρα καὶ οἱ προθέσεις τῶν ἀπανταχοῦ ψυχοευσεβιστῶν, πού φλυαροῦν γιὰ ἐλευθερία, ἀγάπη, εἰρήνη καὶ σεβασμὸ στὰ δικαιώματα καὶ τὰ πιστεύω τοῦ ἄλλου, φαντάζουν ἀγνὰ καὶ ὑπέροχα ... Ὅμως ἡ μελέτη τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντός μας διδάσκει ὅτι τὰ φαινόμενα καὶ ἰδιαίτερα τὰ ψυχικὰ ἀπατοῦν, ὅπως συνηθίζουν νὰ λένε καὶ οἱ συμπαθεῖς ψυχαναλυτές. Γνωρίζουμε ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς μεγάλους αὐτοὺς ἐνθεους ψυχολόγους - οἱ ὁποῖοι γινώριζαν τὸ ἀσυνεῖδητο πολὺ πρὶν νὰ δεῖ ὁ Φρόνιτ τὸ φῶς τοῦ μάταιου αὐτοῦ κόσμου - ὅτι ἢ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου , ἐλίσσεται, ἀπωθεῖ τὰ κοινῶς κακὰ συναισθήματα, ὑποκρίνεται καὶ ξεγελᾷ ἀκόμα καὶ τὸν

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά
«Ψυχάνλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

ἑαυτὸ της...Παραθέτουμε ἓνα μικρὸ δείγμα τῆς γνώσης τῶν Πατέρων σχετικὰ μὲ τὸν ἀσυνεϊδῆτο κόσμο τοῦ ἀνθρώπου.

Διαβάζουμε ἀπὸ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο :«Τὰ πλείονα τῶν γινομένων ἡμᾶς λανθάνει καὶ κρύπτεται» (Εἰς τὴν ἈΚορινθίους ια',3 P. G. 61,91).

Ἄλλοῦ στὸν περὶ Μοναδρίας λόγο του (2,48 P. G.,610) ἀναλύοντας τὴν ψυχὴ μιᾶς δίγαμης γυναίκας, παρατηρεῖ ὅτι τὰ συναισθήματά της εἶναι μπερδεμένα, δηλαδὴ - ἐνῶ φαίνεται ὅτι συμπεριφέρεται μὲ ἓνα συγκεκριμένο τρόπο (λευκότης-συνειδητό) - ἀδιόρατα διακρίνεται στὸ βάθος καὶ ἓνας ἄλλος «κρυμμένος» ἀπὸ τὸ συνειδητὸ τρόπος συμπεριφορᾶς (ἢ μελανία-τὸ ἀσυνεϊδῆτο).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, ὁ γνωστὸς συγγραφέας τῆς «Κλίμακας» γράφει ἐπίσης γιὰ τὶς ἀσυνεϊδῆτες ψυχικὲς καταστάσεις μὲ ποιητικὸ τρόπο:

«Γνωρίζομε πὼς εἶναι πάμπολλα τὰ τέκνα τοῦ θυμοῦ. Καὶ ὅλα εἶναι φοβερά. Ἐνα ὅμως τέκνο πού τὸ γεννᾷ χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἂν καὶ νόθο, εἶναι ὠφέλιμο: Εἶδα ἀνθρώπους πού ἀναψαν ἀπὸ τὴν μανία τοῦ θυμοῦ καὶ ἔβγαλαν ἀπὸ μέσα τους σὰν ἐμετὸ τὴν μακροχρόνιο μνησικακία τους. Ἔτσι μὲ τὸ ἓνα πάθος ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὸ ἄλλο ! Καὶ ἡ μακροχρόνια λύπη τους διελύθη! Διότι ἐκεῖνος πού τοὺς λύπησε ἢ ζήτησε συγχώρηση ἢ ἔδωσε τὶς ἀπαιτούμενες ἐξηγήσεις.

Ἀντιθέτως εἶδα ἄλλους πού κατὰ τρόπο ἀπαράδεκτο ἔδειξαν ὅτι ἦσαν δῆθεν μακρόθυμοι. Ἔτσι μὲ τὴ σιωπὴ ἐναποθήκευσαν μέσα τους τὴν μνησικακία. Αὐτοὺς τοὺς ἐλεεινολόγησα περισσότερο ἀπὸ τοὺς πρώτους, διότι μὲ τὸ μελάνι (τῆς μνησικακίας) ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους τὸ περιστέρι (τὴν εἰρήνην δηλαδὴ καὶ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος)...

Εἶδα ἐπίσης καὶ μερικοὺς ἄλλους μὲ καρδιὰ ὑποδουλωμένη στὴ λαγνεία καὶ στὴ γαστριμαργία. Αὐτοὶ φαίνονταν γεμάτοι πραότητα καὶ κολακευτικὴ εὐγένεια καὶ φιλαδελφία καὶ εὐπροσηγορία.»

(Κλίμακα, Ἐκδ. Ἱερὰ Μονὴ Παρακλήτου, σελ 170-171)

Τέλος ἄς ἀκούσουμε τί ἀναφέρει ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχετικὰ μὲ τὸν ἀσυνεϊδῆτο ψυχικὸ μας κόσμο:

«Πρὸς τούτοις σὲ συμβουλεύω ἓνα ἄλλο πράγμα πληροφορίας ἄξιον. Νὰ μὴν ἐμπιστευθῆς ποτὲ εἰς τὴν συνειδήσιν σου, ἂν αὐτὴ καμμίαν φοράν δὲν σὲ κατηγορῇ εἰς κανένα πράγμα, διότι συνειδήσις λέγεται εἰς ἐκεῖνα μόνον, πού ἠξεύρομεν καὶ ὄχι σὲ ἐκεῖνα πού δὲν ἠξεύρομεν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Ἱερεμίαν « βαθεῖα ἡ καρδιά παρὰ πάντα»(ιζ' 9) καὶ πολλὰ λεπτὰ πάθη εὐρίσκονται κεκρυμμένα μέσα εἰς αὐτὴν , τὰ ὅποια ὀλοτέλα δὲν ἠξεύρει οὔτε ἐκεῖνος πού τὰ ἔχει, καὶ ἀπὸ τὰ ὅποια παρεκάλει ὁ Δαβὶδ νὰ καθαρισθῇ , λέγων «ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με» (Ψάλμ. ιη', 13), διὰ τοῦτο σύ πίστευε πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι καθαρὰ ἡ καρδιά σου τελείως ἀπὸ τὰ κρυπτὰ πάθη καὶ λεπτὰ ,τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ εἰς μόνον τὸν Θεόν , πού ἐτάζει μόνος τὰς καρδίας, κατὰ τὸν Σολωμόντα: « Σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν πάντων τῶν υἱῶν ἀνθρώπων (Γ ` Βασιλειῶν. η', 39). (« Ὁ ἀόρατος πόλεμος», Ἁγίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου Ἐκδόσεις « Φῶς», σελ. 223).

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο ἄρθρο τοῦ κ. Γιανναρά
«Ψυχάνλυση καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία»)

Τὰ παραπάνω δὲν ἀφήνουν περιθώριο ἀμφιβολίας ὅτι οἱ Πατέρες γνώριζαν τὸ ἀσυνείδητο καὶ «κάτι» παραπάνω ἀπὸ τοὺς ψυχαναλυτές, ὅπερ σημαίνει, ὅτι αὐτὸ πὺν χρειάζεται συμπλήρωση ἢ καλύτερα ριζικὴ ἀναθεώρηση, εἶναι τὸ θεωρητικὸ κατασκευάσμα τοῦ Φρόιντ καὶ τοῦ Λακᾶν .

Ἡ τραγικὴ ἀντίφαση πὺν μπορούμε νὰ διακρίνουμε στοὺς ψυχαναλυτές εἶναι ὅτι ἐνῶ ἐνασχολοῦνται ἀσταμάτητα μὲ τὸν ἀσυνείδητο ψυχικὸ κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, στὴν οὐσία εἶναι οἱ πλέον ἀσυνείδητοι ἄνθρωποι! Καὶ τοῦτο διότι, οἱ ψυχαναλυτές –οἱ ὁποῖοι στὸ σύνολό τους ἦσαν ἐβραϊκῆς καταγωγῆς - ἀπόγονοι τῶν μεγάλων Ἑβραίων προφητῶν , ἔπεσαν στὴν τραγικὴ πλάνη νὰ ἐμπιστευθοῦν τὴν ἀκάθαρτη συνείδησή τους. Καὶ τοῦτο διότι ποτὲ δὲν γονάτισαν μὲ ταπείνωση πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ παρακαλώντας τὸν ὅπως ὁ Δαυὶδ, λέγοντας «ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με», οὔτε ποτὲ ὁμολόγησαν ὅπως ὁ Σολωμόντας ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ μόνος πὺν γνωρίζει τὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι «Οἱ περισσότεροὶ ψυχαναλυτές καὶ αὐτὸ ἰσχυρεὶ καὶ γιὰ τὸν Φρόιντ δὲν εἶναι λιγότεροὶ τυφλοὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς κοινωνικῆς τάξης τους μπροστὰ στις πραγματικότητες τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς καὶ στὰ ἀσυνείδητα κοινωνικὰ φαινόμενα. Κατὰ μία ἔννοια εἶναι πιὸ τυφλοὶ, γιὰτὶ πιστεύουν πὺς βρῆκαν τὴν ἀπάντηση στὴ ζωή, μὲ τὴν φόρμουλα τῆς γενετήσιας ἀπώδησης» θὰ γράψει ὁ Ἐριχ Φρόμ στὸ βιβλίον του «Ἡ Ἀποστολὴ τοῦ Φρόιντ»(σελ:115).

Καὶ πράγματι: Ἄν οἱ μεγάλοι ψυχαναλυτές γνώριζαν τὴν ἀκαθαρσία τῆς ψυχῆς τους, ἂν δὲν ἦσαν «τυφλοὶ» καὶ πνευματικὰ νεκροὶ, δὲν θὰ τολμοῦσαν ποτὲ νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι προβολὴ τοῦ ἔσω ψυχικοῦ κόσμου λόγω ἀναστολῆς τῆς Λίμπιντο, ἢ ὁ ἀσυνείδητος ἑαυτός. Οὔτε θὰ διανοοῦντο ποτὲ νὰ συγκρίνουν ἕναν ἀγγῶδη νευρωτικὸ ψυχαναλυτὴ, ὅπως ἦταν ὁ Φρόιντ, μὲ τοὺς θεοφόρους προφῆτες τῆς Ἀγίας Γραφῆς:

«Τὸν Φρόιντ λοιπὸν σᾶς τὸν παρέστησα μήπως τὴν τελευταία φορὰ σὰν τὴν μορφὴ τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ;...

...Ὡστόσο, εἶναι βέβαιον, τὸ ξέρουμε ὅλοι, ὅτι κανένας ψυχαναλυτὴς δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἀντιπροσωπεύει, οὔτε κατὰ τὸ ἐλάχιστον, μιὰν ἀπόλυτη γνώση. Γι'αὐτὸ κατὰ μιὰν ἔννοια, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο μπορούμε νὰ ἀπευθυνθοῦμε, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει, ἂν ὑπάρχει, παρὰ ἕνας μόνον . Αὐτὸς ὁ ἕνας μόνον ὑπῆρξε ὅσο ζοῦσε ὁ Φρόιντ.» (σελ. 295 Λακᾶν «Τὸ Σεμινάριο» βιβλίον XI).

Προφῆτης λοιπὸν ὁ Φρόιντ τῆς ψυχάνλυσης, ὁ ὁποῖος φανέρωσε τὰ ἐξ ἀποκαλύψεως ἀπόλυτα δόγματά του στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ ὁδηγήσει τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἄλλος Μωϋσῆς στὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, στὸν Νέον Παράδεισον ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς δόξαν τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς καὶ φυσικὰ τοῦ θανάτου...

Κλείνοντας τὴ σύντομη αὐτὴ ἀναφορὰ στὴ ψυχάνλυση, νὰ τονίσουμε ὅτι ὅροι ὅπως εὐσπλαχνία, ἐλευθερία, ἀγάπη καὶ ἐρωτικὴ ὁρμή, ἀναφορικότητα, ἀσυνείδητο, αὐτοκυριαρχία καὶ αὐτογνωσία, πὺν χρησιμοποιοῦνται κατὰ κόρον ἀπὸ κάθε θρησκεία καὶ Νεοεποχίτικο κίνημα, δίχως τὴν ἀναφορὰ στὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἀληθινὴ θεογνωσία καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἀπλῶς νεκροὶ, ἐκχυδαϊσμένοι καὶ ἀφρημένοι ὅροι δίχως καμιά ἀξία. Οἱ ἅγιοι μάλιστα Πατέρες τονίζουν ὅτι ἂν δὲν ἀγαπᾶς τὸν ἀληθινὸ ἐνσαρκωμένο Θεὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπᾶς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς κατὰ τὸ διάλογό του μὲ τὸν Ἰσμαήλ, ἐγγονὸ

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Κριτική πάνω στο άρθρο του κ. Γιανναρά
«Ψυχάνλυση και Έκκλησιαστική Ανθρωπολογία»)

του Όμηρα Όρχαν, άπαντά στον Μουσουλμάνο όσον άφορά τις ήθικές άξίες του Μουσουλμανισμού ότι ή έλεημοσύνη, που συναντά κανείς και στον Μουσουλμανισμό, έχει πραγματική άξία μόνο όταν άπορρέει από την άγάπη προς τον άληθινό Θεό : «Εμοϋ δε ειπόντος την έλεημοσύνην γέννημα είναι της προς τον όντος Θεόν άγάπης, και τον μάλλον αγαπώντα τον Θεόν και μάλλον έλεήμονα είναι και άληθώς...» (Όρθοδοξία και Ίσλάμ, Ίερά Μονή Όσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους ,2000 ,σελ.. 25)

Σύμφωνα με τα παραπάνω ό κ. Γιανναράς εισηγείται πρόσληψη όρων και μεθοδολογίας όχι από κάποια έγκυρη κοινώς άποδεκτή με τα σημερινά δεδομένα έπιστήμη, αλλά από μια εύσεβιστική και Στωικίζουσα έκκοσμικευμένη όργάνωση με χριστιανικά ήθικά στοιχεία όπως είναι ή Φροϋδολακανική σχολή.

Η ψυχάνλυση, προσλαμβάνει ύπάρχοντες όρους από την Άρχαία ήδη φιλοσοφική έποχή , όπως έρωτας, άγάπη, ταπείνωση, όρμές, μη συνειδητός ψυχικός κόσμος (άσυνειδητο) - τους όποιους παρέλαβαν οι Πατέρες της Έκκλησίας για να συγκροτήσουν την Έκκλησιαστική θεανθρωπολογία με σκοπό να θεώσουν τον άνθρωπο - και τους χρησιμοποιεί για να όργανώσει την κοσμική «έκκλησιαστική» ανθρωπολογία με σκοπό... να «ξεδεώσει» τον άνθρωπο!

Δυστυχώς «ή διάβρωσις των όρθοδόξων συνειδήσεων, που έδω και πολλά χρόνια έχει άρχισει από την έτερόδοξον θεολογίαν και τον έσωτερικόν εύσεβισμόν, ήδη άποδίδει τους καρπούς» θα γράφει σε μια έπιστολή ό καθηγούμενος της Ίερας Μονής Όσίου Γρηγορίου του Αγίου Όρους Άρχιμ. Γεώργιος, την όποία παραθέτει ό π. Γεώργιος Μεταλληνός στο βιβλίο του «Πώς έγινε ό Πάπας άλάδητος».

Έν τούτοις τó «γκριζό νέφος» του εύσεβισμού δεν κάλυψε εύτυχώς τα πάντα στον τόπο μας ή καλύτερα στο πληγωμένο σώμα της Όρθόδοξης Έκκλησίας. Ό εύσεβισμός δεν έγινε δεσμός όπως στη Δύση. Η Όρθόδοξη Έκκλησία έξακολουθεί να παράγει έρωτευμένους με τó Χριστό άγίους και θεοφόρους «φάρους» που φωτίζουν τó σκοτάδι μας για να μην τσακιστούμε στα βράχια αυτού του κόσμου.

Ό γέροντας Πορφύριος, αυτός ό «άμόρφωτος πανεπιστήμων» και άσκητής που φλεγόταν από Θείο έρωτα, αυτός που μεγάλωσε και άνέπνευσε «δροσερό» και άγιασμένο άέρα στο Περιβόλι της Παναγίας, έλεγε κάποτε σ'ένα πνευματικό του παιδί: «Έέρεις καθώς σκεπτόμουν μια φορά μου γεννήθηκε ή άπορία. Πώς είναι δυνατό να ύπάρχουν ψυχίατροι, που δεν πιστεύουν στην ψυχή; Έτσι σηκώθηκα και πήγα μερικές φορές στο Πανεπιστήμιο και παρακολούθησα μαθήματα ψυχιατρικής. Έ, κάτι προσπαδούν να κάνουν, αλλά τί να κάνουν; Οι ψυχίατροι και οι ψυχολόγοι μοιάζουν με τον τυφλό , που με την άφή προσπαδει να καταλάβη τα πράγματα , που βρίσκονται γύρω του. Η ψυχή είναι πολύ βαθιά και μόνο ό Θεός την γνωρίζει... Την ψυχιατρική δεν τή θέλω, όμως τους ψυχίατρος τους αγαπώ » . (Κ. Γιαννιτσιώτη. Κοντά στον Γέροντα Πορφύριο σελ. 198).